

■ Ἡρώες τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασεως

Γιάννης Μακρυγιάννης*

«Εἶμαστε τὸ “ἐμεῖς” κι’ ὄχι στὸ “ἐγὼ”»
† 27η Ἀπριλίου 1864

Ὁ Γιάννης Μακρυγιάννης ὑπῆρξε ἕνας ἀπὸ τοὺς σημαίνοντες ἀγωνιστὲς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασης. **Ἡ** περίοπτη θέση πού κατέχει ὡς τὶς μέρες μας στὴν συλλογικὴ μνήμη, ὀφείλεται πρωτίστως στὰ «Ἀπομνημονεύματά» του, πού ἐξέδωσε τὸ 1907 ὁ ἱστοριοδίφης καὶ συγγραφέας Γιάννης Βλαχογιάννης καὶ τὰ ὁποῖα ὕμνησαν οἱ λογοτέχνες τῆς λεγόμενης «γενιᾶς τοῦ ’30», ὡς ἕνα ἀπὸ τὰ ἀριστουργήματα τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας καὶ τὸν Μακρυγιάννη ὡς τὸν πιὸ «σημαντικὸ πεζογράφο τῆς νέας ἑλληνικῆς λογοτεχνίας», σύμφωνα μὲ τὸν Γιώργο Σεφέρη.

Χαρακτηριστικὸ τοῦ Μακρυγιάννη, ὅτι μὲ ὅλες του τὶς ιδιότητες, ἀλλὰ κυρίως μὲ αὐτὴ τοῦ συγγραφέα ἀποτέλεσε τὸν ἐκφραστὴ τῆς συνείδησης τοῦ λαοῦ. **Ὁ** Ζήσιμος Λορεντζάτος ἔγραψε σχετικά:

«**Ὁ** Μακρυγιάννης δὲ μελετοῦσε τὸ ’21 –τὴν Πατρίδα– ὅπως οἱ σημερινοὶ ἐπιστήμονες μελετητές, τὸ ζοῦσε. **Καὶ** ἀκόμα δὲ μελετοῦσε τὴν θρησκεία, ὅπως οἱ σημερινοὶ ἐπιστήμονες μελετητές, τὴν ζοῦσε. **Ἡ** διαφορὰ εἶναι τεράστια» (Ζήσ. Λορεντζάτου «Τὸ τετράδιο τοῦ Μακρυγιάννη», ἐκδ. «Δόμος», 1984, σελ. 51). **Καὶ** προσθέτει ὁ σημαντικὸς στοχαστής: «**Ὁ** Μακρυγιάννης ἀνακατεῦθηκε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ στὰ κοινά, ἐλπίζοντας νὰ φέρει τοὺς ἄλλους σὲ θεογνωσία, τουλάχιστον στὶς δύο κορυφαῖες περιπτώσεις, τὴν

στρατιωτική (του Ἀγῶνα) καὶ τὴν πολιτική (τοῦ Συντάγματος), ἀλλὰ ἀργότερα ἔχασε τὶς ψευδαισθήσεις του μὲ τὶς προκοπὲς πὺ ἔβλεπε γύρω του» (Αὐτ. σελ. 64-65).

* * *

Ὁ Ἰωάννης Τριαντάφυλλος, ὅπως ἦταν τὸ πραγματικὸ του ὄνομα, γεννήθηκε τὸ 1797 στὰ κακοτράχαλα βουνὰ τῆς Δωρίδας, στὸ χωριὸ Ἀβορίτη, τρεῖς ὥρες δρόμο ἀπὸ τὸ Λιδωρίκι. **Τὸ** «Μακρυγιάννης» εἶναι παρατσούκλι καὶ τοῦ δόθηκε ἀπὸ τοὺς συγχωριανούς του, γιὰ τὸ ψηλὸ του ἀνάστημα.

Μεγάλωσε χωρὶς τὸν πατέρα του Δημήτριο Τριαντάφυλλο, πὺ σκοτώθηκε σὲ συμπλοκὴ μὲ τοὺς Τούρκους στὴν Λιβαδειά, ὅταν ὁ Γιάννης ἦταν ἑνὸς ἔτους. **Ὅταν** κάψαν τὸ χωριὸ τους, ἡ μητέρα του τὸν ἔσωσε ἀπὸ τοὺς κατακτητὲς προσφεύγοντας στὸ κοντινὸ δάσος καὶ ἀπὸ τοὺς συγχωριανούς της, πὺ ἤθελαν νὰ τὸν σκοτώσουν γιὰ νὰ μὴν προδοθεῖ ὁ τόπος πὺ βρισκόνταν, προτείνοντας τὰ στήθη της καὶ λέγοντας μαζὶ καὶ ἐκείνην νὰ φονεύσουν.

Πέρασε παιδικὰ χρόνια μὲ στειρήσεις, κακουχίες, βάσανα. **Σὲ** ἡλικία ἑπτὰ ἐτῶν δόθηκε ὡς ψυχογιὸς σ' ἕναν πλούσιο ἔμπορο τῆς πόλης, πὺ ὅμως τὸν κακομεταχειριζόταν. **ῴστερα** ἀπὸ διάφορες περιπλανήσεις, βρέθηκε στὸ σπιτί τοῦ συμπατριώτη του Ἀθανασίου Λιδωρίκη, πὺ ζοῦσε στὴν Ἄρτα καὶ διατηροῦσε στενὲς σχέσεις μὲ τὸν Ἀλῆ Πασᾶ. **Ἐκεῖ** ἀσχολήθηκε μὲ τὸν ἔμποριο καὶ σὲ σχετικὰ σύντομο χρονικὸ διάστημα πλούτισε, ἀποκτώντας «σπιτί, ὑποστατικά, μετρητὰ καὶ ὁμολογίες», σύμφωνα μὲ τὰ ὅσα γράφει στὰ «Ἀπομνημονεύματά» του.

* * *

Τὸ 1820 μνήθηκε στὴν Φιλικὴ Ἐταιρεία καὶ λίγες ἡμέρες μετὰ τὴν ἔναρξη τῆς Ἐπανάστασης συνελήφθη ἀπὸ τοὺς Τούρκους στὴν Ἄρτα. **Γρήγορα** ὅμως δραπέτευσε καὶ ἐντάχθηκε στὸ σῶμα τοῦ ὀπλαρχηγοῦ Γῶγου Μπακόλα, δείχνοντας πολλὲς ἰκανότητες, ὅπως ἀφοβία ἀπέναντι στὸν θάνατο, εὐστροφία, ἀποφασιστικὴτητα, σωματικὴ ρώμη. **Πῆρε** μέρος στὶς μάχες τοῦ Σταυροῦ (4 Αὐγούστου 1821) καὶ στὴν πολιορκία τῆς Ἄρτας (12 Νοεμβρίου-4 Δεκεμβρίου 1821).

Στὰ τέλη τοῦ 1821 ἀρρώστησε σοβαρὰ καὶ ἐπανῆλθε στὴν ἀγωνιστικὴ δράση μὲ τὴν ἐκπόρθηση τοῦ Πατρατζικίου (σημερινῆς Ὑπάτης), στὶς 2 Ἀπριλίου 1822, ἐπικεφαλῆς μικροῦ στρατιωτικοῦ σώματος ἀπὸ συντοπιῖτες του. **Στὶς** 4 Ἰουλίου

1822, πολέμησε στην Μάχη του Πέτα, όπου τραυματίστηκε ελαφρά στο πόδι. Την 1η Ιανουαρίου 1823, ο Μακρυγιάννης διορίστηκε «Επιστάτης της Δημοσίας Τάξεως» στην απελευθερωμένη Αθήνα.

Το καλοκαίρι του 1823 συμπόλεμησε με τον Νικηταρά στις μάχες της Βελίτσας και της Πέτρας και τον Οκτώβριο του ίδιου χρόνου βρέθηκε στην Πελοπόννησο με τους Ρουμελιώτες και πολέμησε στο πλευρό της κυβέρνησης

του Γεωργίου Κουντουριώτη, κατά την διάρκεια των έμφυλων συρράξεων, έναντι των στρατιωτικών, κυρίως της Πελοποννήσου. Για την δράση του αυτή, μέσα στο 1824 προήχθη διαδοχικά σε χιλίαρχο, αντιστράτηγο και στρατηγό.

Εκτελούσε τις διαταγές της κυβέρνησης, γιατί αυτό νόμιζε ότι ήταν για το καλό της Πατρίδας. Τότε, όπως γράφει ο ίδιος ο Μακρυγιάννης, «ήταν άμαθος από τα πολιτικά...». Αργότερα κατάλαβε ποιους υποστήριζε και πήγε έναντι τους, ενώ έδειξε την συμπάθεια και την εκτίμησή του προς τους στρατιωτικούς.

Με την απόβαση του Ίμπραήμ στην Πελοπόννησο (24 Φεβρουαρίου 1825), ο Μακρυγιάννης διορίστηκε πολιτάρχης της Αρκαδίας (σημερινής Κυπαρισσίας) και συνεισέφερε στην άμυνα του Νεοκάστρου της Πύλου. Μετά την κατάληψή του από τον Ίμπραήμ (6 Μαΐου 1825), έσπευσε στους Μύλους, όπου οργάνωσε την άμυνα της περιοχής. Στις μάχες που επακολούθησαν (13-14 Ιουνίου 1825), ο Ίμπραήμ παρά την αριθμητική του υπεροχή δεν κατόρθωσε να κάμψει την αντίσταση των Ελλήνων και υποχώρησε άπρακτος. Στην μάχη αυτή τραυματίστηκε ο Μακρυγιάννης και διακομίστηκε στο Ναύπλιο.

Μετά την αποθεραπεία του, μετέβη στην Αθήνα και συμμετείχε στην οργάνωση της άμυνας της πόλης και της Ακρόπολης. Μέσα στο 1825, νυμφεύτηκε την Αικατερίνη Σκουζέ, κόρη του Αθηναίου μεγαλοκτηματία Γεωργαντά Σκουζέ, με την οποία απέκτησε 12 παιδιά.

Μετά τον θάνατο του Γιάννη Γκούρα (30 Σεπτέμβριου 1826),

Ο Καραϊσκάκης και ο Μακρυγιάννης στην Ακρόπολη των Αθηνών.

Έλαιογραφία.

Έργο του Θεόδωρου Βρυζάκη.

ὁ Μακρυγιάννης ἀνέλαβε τὴν εὐθύνη τῶν ἐπιχειρήσεων γιὰ τὴν ὑπεράσπιση τῆς Ἀκρόπολης ἀπὸ τὶς δυνάμεις τοῦ Κιουταχῆ, πού τὴν πολιορκοῦσαν. Στὶς μάχες τῆς Ἀκρόπολης τραυματίστηκε σοβαρὰ τρεῖς φορές στὸ κεφάλι καὶ τὸ λαιμό. Ἐν τούτοις ἀνένηψε καὶ ἔλαβε μέρος στὶς Μάχες τῆς Καστέλλας (30 Ἰανουαρίου 1827) καὶ τοῦ Ἀνάλατου (24 Ἀπριλίου 1827).

* * *

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση, ὁ Μακρυγιάννης τοποθετήθηκε ἀπὸ τὸν Ἰωάννη Καποδίστρια, Γενικὸς Ἀρχηγὸς τῆς Ἐκτελεστικῆς Δυνάμεως τῆς Πελοποννήσου. Κατὰ τὴν περίοδο αὐτὴ καὶ συγκεκριμένα στὶς 26 Φεβρουαρίου 1829 ἄρχισε νὰ γράφει τὰ «Ἀπομνημονεύματά» του «γιὰ νὰ μὴν τρέχω εἰς τοὺς καφενέδες καὶ σὲ ἄλλα τοιοῦτα πού δὲν τὰ συνηθῶ». Ἄν καὶ ἐντελῶς ἀγράμματος, μᾶς κληροδότησε ἓνα ἔργο μεγάλης πνοῆς καὶ αὐθεντικότητας, τὸ ὁποῖο ὁ Κωστῆς Παλαμᾶς χαρακτήρισε «ἀσύγκριτο στὸ εἶδος του, ἀριστούργημα τοῦ ἀγράμματος, μὰ γεροῦ καὶ αὐτόνομου μυαλοῦ», ἐνῶ ὁ Γιώργος Σεφέρης τὸν ἀναδεικνύει ὡς ἓναν ἀπὸ τοὺς κορυφαίους νεοέλληνες πεζογράφους.

Στὴν συνέχεια ἤρθε σὲ ρήξη μὲ τὸν Καποδίστρια καὶ μετὰ τὴν δολοφονία του συντάχθηκε μὲ τοὺς λεγόμενους «Συνταγματικούς» ἐναντίον τῶν ἀδελφῶν του Βιάρου καὶ Αὐγουστίνου Καποδίστρια.

Χαιρέτησε τὴν ἄφιξη τοῦ Ὅθωνα, γιὰ τὴν ἄφιξη τοῦ ὁποίου ὁ Μακρυγιάννης γράφει: «Σήμερα ξαναγεννιέται ἡ πατρίδα κι ἀναστένεται, ὅπου ἦταν τόσον καιρὸ χαμένη καὶ σβησμένη. Σήμερα ἀνασταίνονται οἱ ἀγωνισταί, πολιτικοί, θρησκευτικοί καὶ στρατιωτικοί, ὅτι ἤρθε ὁ Βασιλέας μας, ὅπου ἀποχτήσαμε μὲ τὴν δύναμη τοῦ Θεοῦ...». Ὅμως στὴν συνέχεια ἤρθαν γιὰ τὸν Μακρυγιάννη οἱ διαψεύσεις, οἱ ἀπογοητεύσεις, καὶ γρήγορα ἦλθε σὲ σύγκρουση τόσο μὲ τὴν Ἀντιβασιλεία ὅσο καὶ μὲ τὸν ἴδιο τὸν Βασιλιά.

Ἀπὸ τὸ 1833 ὁ Μακρυγιάννης ἐκλεγόταν δημοτικὸς σύμβουλος Ἀθηναίων καὶ τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1837 ὡς πρόεδρος τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου εἰσηγήθηκε στὸ σῶμα τὴν ἔκδοση ψήφισματος γιὰ τὴν παραχώρηση Συντάγματος ἀπὸ τὸν Ὅθωνα. Γιὰ τὴν ἐνέργειά του αὐτὴ παύθηκε καὶ τέθηκε σὲ κατ' οἶκον περιορισμὸ μὲ διαταγὴ τοῦ Ἀρμανσπεργκ, πρόεδρος τοῦ Υπουργικοῦ Συμβουλίου.

Έξι χρόνια αργότερα συμμετείχε ενεργά στην Έπανάσταση της 3ης Σεπτεμβρίου 1843, που ανάγκασε τον Όθωνα να παραχωρήσει Σύνταγμα στους ύπηκόους του. **Σ**την Έθνοσυνέλευση που συγκλήθηκε για αυτό το σκοπό στις 8 Νοεμβρίου είχε ενεργό ρόλο σχηματίζοντας ομάδα 63 βουλευτών (πληρεξουσίων).

Στις 13 Απριλίου 1852 κατηγορήθηκε ότι σχεδίαζε να δολοφονήσει τον Όθωνα και τέθηκε σέ κατ' οίκον περιορισμό. **Τ**όν Μάρτιο του 1853 δικάστηκε και καταδικάστηκε σέ θάνατο. **Η** ποινή του μετατράπηκε σέ ισόβια δεσμά και τον Σεπτέμβριο του 1854 του δόθηκε χάρη και αποφυλακίστηκε, με παρέμβαση του Δημητρίου Καλλέργη, τότε Υπουργού Έξωτερικών καθώς και Υπουργού Στρατιωτικών.

Στις 17 Οκτωβρίου 1862 ή προσωρινή Κυβέρνηση τον αποκατέστησε στο βαθμό του ύποστρατήγου και στις 20 Απριλίου 1864 προβιβάστηκε σέ αντιστράτηγο.

Ο Γιάννης Μακρυγιάννης έκοιμήθη στις 27 Απριλίου 1864, σέ ηλικία 67 ετών, «έξ ύπερβαλλούσης σωματικής έξαντλήσεως»...

* * *

Από την συνεργασία του με τον Παναγιώτη Ζωγράφο, ή οποία ξεκίνησε από το 1836 και διήρκεσε έως το 1839 δημιουργήθηκαν συνολικά 25 πίνακες με θέματα από τους απελευθερωτικούς αγώνες. **Ο**ί εικόνες «ύπαγορεύονται», φορτισμένες με τις κρίσεις και τις αξιολογήσεις του Μακρυγιάννη. **Σ**τις αρχές του 1839, σε συμπόσιο, παρουσίασε τις εικόνες στους πρέσβεις της Αγγλίας, της Γαλλίας και της Ρωσίας, καθώς και σέ φιλέλληνες, στρατιωτικούς και πολιτικούς. **Π**ροσέφερε τις επόμενες ήμέρες μία σειρά αντιγράφων στον Όθωνα και στους παραπάνω πρέσβεις, με σκοπό νά τις στείλουν στους ήγεμόνες τους.

Η αποστολή τών εικόνων σήμαινε την έκφραση ευγνωμοσύνης πρὸς τις ξένες Δυνάμεις για τήν συμβολή τους, αλλά και τήν έπισήμανση με τον πιὸ παραστατικό τρόπο πὼς ὁ έλληνικός λαὸς με τὸ αἷμά του κέρδισε τήν έλευθερία του και είχε δικαιώματα σέ αὐτήν...

Όπλο Ιωάννη Μακρυγιάννη.

Ο τρόπος σκέψης του συμπυκνώνεται στην πιὸ διάσημη φράση του: «**Ξ**έρετε πότε νά λέγει ὁ καθείς “έγώ”; **Ό**ταν άγωνιστεῖ μόνος του και φκιάσει ἢ χαλάσει,

νά λέει “ἐγώ”. Όταν όμως αγωνίζονται πολλοὶ καὶ φκιάχουν, τότε νά λένε “ἐμεῖς”. **Εἴμαστε** στό “ἐμεῖς” κι’ ὄχι στό “ἐγώ”».

*Ἰωάννου Μακρυγιάννη,
τοῦ ὑπὲρ τῆς Πίστεως καὶ τῆς Πατρίδος ἡμῶν
εὐκλεῶς ἀγωνισαμένου
ἐν τοῖς ἱεροῖς τοῦ Ἔθνους ἡμῶν ἀγῶσιν,
Αἰωνία ἡ μνήμη!*

(*) Πηγές: <https://el.wikipedia.org>, <https://www.sansimera.gr> καὶ <https://christianviviografia.wordpress.com> • Ἐπιμέλ. ἡμετ.

